

Makale Geliş Tarihi**13.04.2025****Makale Yayın Tarihi****20.06.2025****AKADEMİK BAŞARININ DEĞERLER EĞİTİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ****Nail ÇETİN**

Başöğretmen, Felsefe Öğretmenliği, Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM),

ORCID numarası: [0009-0009-1410-6926](https://orcid.org/0009-0009-1410-6926)**Özet:**

Bu araştırmada ‘Akademik olarak başarılı öğrencilerle, başarısız öğrenciler arasında değerler eğitimi açısından bir fark olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır.

Türkiye’de sekizinci sınıf öğrencileri her yıl akademik başarıyı esas alan bir sınavla seçilerek liselere yerleştirilmektedir. Sınav soruları tamamen akademik başarıyı ölçer nitelikte olup sekiz yıllık eğitimin hiçbir basamağında değerler eğitimi kazanım düzeyi belirlenmemektedir. Öğrenci kazanımı seviyesi bilinmediği için değerler eğitimiyle ilgili geri bildirim süreci işlememektedir.

Bu çalışmada değerlerle ilgili öğrenci tutumlarını belirleyip geri dönüt alıp geri bildirimde bulunmak amacıyla, Antalya Muratpaşa ’da örneklemimizi oluşturan üç proje okul(sınavla girilen okul) ve üç düz Anadolu Lisesinde (sınavsız girilen okul) 210 öğrenciye ulaşılarak araştırma yapılmıştır. Geliştirdiğimiz likert tipi ölçekle anket yapılmış, elde edilen veriler bağımsız örneklem t testi ile SPSS 25.00 programı kullanılarak sonuçlandırılmıştır.

Akademik başarı ile değerler eğitimi arasında nasıl bir ilişki olduğunu sorgulayan bu araştırma, değerler eğitimi ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır, Akademik açıdan başarılı olan öğrencilerin değerler eğitimi bakımından da yüksek kazanıma sahip olduğu kanısının yanlış olduğu anlaşılmıştır. İki gruba ayırdığımız öğrencilerin farklı değerlere farklı tutumlar geliştirdikleri tespit edilmiştir. Değerlerle ilgili oluşan ayrışmanın, farklı değişkenlere bağlı olarak nasıl şekilleneceğinin ayrı bir araştırmanın konusu olabileceği kanaatine varılmıştır. Toplumu bir arada tutan ve her türlü toplumsal Anomaliye karşı bağışıklık sistemi görevi gören değerlerin, geri bildirim süreci işlemeden kazandırılmayacağı gerçeğinden hareketle yaptığımız bu çalışmanın eğitim sürecine küçük dahi olsa bir ışık tutacağını umarız.

Anahtar Kelimeler: Yardımseverlik Sorumluluk On Kök Değer Dürüstlük Dostluk**Abstract:**

This study sought to answer the question of whether there is a difference between academically successful and unsuccessful students in terms of values education.

In Turkey, eighth grade students are selected and placed in high schools every year with an exam based on academic success. Exam questions are entirely of a nature that measures academic success, and the level of values education achievement cannot be determined at any

stage of the eight-year education. Since the level of student achievement is unknown, the feedback process regarding values education does not work.

In this study, in order to determine student attitudes regarding values and to receive and provide feedback, a study was conducted by reaching 210 students in three project schools (schools entered with an exam) and three regular Anatolian High Schools (schools entered without an exam) in Antalya Muratpaşa, which constitute our sample. The survey was conducted with the developed Likert-type scale, and the obtained data were concluded using the SPSS 25.00 program with an independent sample t test.

This research, which questions the relationship between academic success and values education, has reached the conclusion that there is no significant relationship between values education and academic success. It has been understood that the belief that students who are academically successful also have high gains in terms of values education is wrong. It has been determined that the students we divided into two groups developed different attitudes towards different values. It has been concluded that how the separation regarding values will take shape depending on different variables can be the subject of a separate research. I hope that this study, which is based on the fact that values that hold society together and act as an immune system against all kinds of social anomalies cannot be acquired without a feedback process, will shed light, even if it is small, on the education process.

Keywords: Helpfulness Responsibility Ten Root Values Honesty Friendship

Amaç

Bu araştırma, dokuzuncu sınıf öğrencilerinin on kök değerle ilgili tutumlarını ölçmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla 4+4 yıllık eğitim sürecinde öğrencilerin Kök Değerler açısından istenen yönde davranış geliştirip geliştirmediği sorusunun cevabı aranmıştır. Okullarda değerler eğitimi ile ilgili öğrenci tutumları ölçülemediğinden eksik bırakılan geri dönüt ve geribildirim basamağına dikkat çekilmek istenmiştir. Elde edilecek bulgular okul yönetici ve öğretmenleriyle paylaşılacak, eksiklikler ve yapılacaklarla ilgili bir yol haritası çıkarılmasına ışık tutulacaktır. Öğrencilerin değer tutumuyla, yüksek akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı sorusuna cevap aranacaktır. Akademik başarısı yüksek öğrencilerin değer tutumunun yüksek olduğu yönündeki genel kanının doğru mu yoksa yanlış mı olduğunun cevabı aranacaktır.

Elde edilen bulgular ışığında; hangi grubun hangi değerlerde daha düşük çıktığı, hangi değerlerin öğrenciler nezdinde önemini yitirdiği, sorularının cevabı bulunmaya çalışılacaktır.

Araştırma sonunda bulgular esas alınarak Antalya/Muratpaşa ilçesindeki liseleri kapsayacak şekilde 2023/24 Eğitim öğretim yılı ikinci yarısında liseler arası On Kök değer konulu En iyi resim, öykü ve şiir yarışması düzenlenecektir. Yarışmalardan elde edilen içerikler bir araya getirilip "Değerlerimiz ve Biz" isimli bir dergi çıkarılacaktır.

1. GİRİŞ

Felsefe, sosyoloji, psikoloji ve antropoloji olmak üzere diğer sosyal bilimlerin tamamında literatürün başat tartışma konusu değerlerdir. Değerler, yoğun olarak tartışılan ve sorgulanan bir konu olmasına rağmen henüz kavramsal olarak herkesin ulaşacağı bir açıklığa kavuşamamıştır (Anar, 1983:8; Dilmaç, 2002).

Değerlerle ilgili tartışmalar; değerlerin tanımı, kaynağı, rölatif ya da mutlak olup olmadıkları, önem derecesi, nasıl ya da ne şekilde muhafaza edilmesi gerektiği devam eden

tartışma konularıdır. Değerlerin bireyin ve toplumun varlığı bakımından önemi ve nihayetinde bireylere değerlerin öğretilmesi, benimsetilmesi ve içselleştirmeleri amacıyla izlenecek doğru metodun hangisi olduğu da kısmen tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Yaşaroğlu'nun 2013'te yaptığı bir araştırmaya göre 'Milli Eğitim Sistemimizde tarihsel süreç içerisinde değerlerin öğretim programlarında yeterince yer almadığı sonucuna varılmıştır' (Yaşaroğlu, 2013). Değerler konusuna akademik çevre her zaman çok fazla ilgi duymuştur çünkü sosyal bilimciler insan davranışını değerlerle açıklanabileceğine inanmışlardır. Neredeyse bütün sosyal bilimciler değerleri birey ve grupları anlamak ya da açıklamada temel dayanak olarak kabul edip kullanmıştır (Feather, 1975, Zavalloni, 1980).

Değerler hem kuramsal hem günlük pratikler açısından hızla değişen dünyada kendine ait yeri arayan toplumumuzu yakından ilgilendirir. Baş döndürücü bir hızla değişip dönüşen sosyal ve ekonomik gelişmelerin kaçınılmaz sonucu olan toplumsal değişim toplumların bütünlüğünü tehdit eder duruma gelmiştir. Kaçınılmaz olarak toplumsal değişim beraberinde yeni toplumsal düzenlemeleri getirmektedir. Kabul etmek gerekir ki toplum yeni düzenleme ve değişimler karşısında ancak tutunabildiği değerlerle ayakta durabilecekti." (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60) Değerler toplumsal değişimin zorunlu sonucu olan yeni düzenlemeler ve yeni düzenlemelere hem bireyin hem de toplumun uyum sağlaması açısından çok önemlidir (Anar, 1983: 9).

Değerin, mutlak bir sonucu ya da amacı ifade eden ve sosyal ilişkilerin hedefini önceleyen bir kavram olduğu noktasında fıkırsel bir ortaklaşma olduğu söylenebilir.(Erdoğan, 1989: 55). Sosyolojik bakış açısına göre "değer, belli bir kişinin veya grubun, bilinen belli eylem ve davranış seçenekleri arasından açıkça veya kapalı biçimde bir tercih yapmasıdır" (Güvenç, 1976: 29-30).

Sosyolojik açıdan Değer, herhangi bir sosyal grubun ya da toplumun kendi ontolojik, birlik, işleyiş ve bekasını sağlamak için üyelerinin kahir ekseriyeti tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen, onların ortak duygu, düşünce, amaç ve çıkarını yansıtan temel ahlaki ilke veya inançlar bütünüdür. (Erdoğan, 1976: 115, Kızılcık ve Ejder, 1992: 99).

Öteki bir ifade de ise değerler, bireylerin ya da sosyal grupların üzerinde uzlaştığı standartlar, inançlar veya moral ilkeler olarak ifade edilmektedir (Collins, 1991: 1694).

Bu tanımlardan yola çıkılarak değerlerin; bireylere yaşantılarında kılavuzluk ederek yol gösteren, toplumların ayırt edilmesini sağlayan, ortak bir potada kaynaşmasına imkân veren pekiştirici kuşatıcı ilkeler ve inançlar olduğu söylenebilir (Avcı, 2007: 21)

Tüm bu anlatılanların yanı sıra değerler, " neyin yanlış, neyin doğru, neyin iyi, neyin güzel, neyin kötü, neyin çirkin, neyin adil olduğu konusunda genel yargılara varma olanağı tanırırlar. Toplum yaşamında hemen her şey, bu değerlere göre algılanır. Böylelikle bireyler yaşamın anlamını öğrenirler." (Güven, 1999: 163). Değerler yaşamın anlamının öğrenilmesine varana dek insan hayatını derinden etkileyen olgular olarak karşımıza çıkar, değerlerin olmadığı sosyal hayat neredeyse imkânsız gibidir. İşte bu sebeple insani tutumları toplumsal değerlerle tanımlamak gerekir. Toplumsal değerleri de, karşıt olarak, tutumlar, bireysel tercih ya da güdülerle tanımlamak zorunluluğu vuku bulmaktadır. (Anar, 1983: 10) Kısacası sosyal değerler, bir gruba veya topluluğa üye olan bireylerin müşterek duygu ve fikirlerini yansıtan genelleşmiş ahlaki inanışlardır. Değerler her bir insanın düşünce, tutum ve davranışlarında bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün bunlarla birlikte diyebiliriz ki değerler, bir gruba ait üyelerin tamamı tarafından kabul ve tasdik edilmiş, genelleştirilmiş inançlar bütünüdür.

Bazı görüşlere göre değerler iki grup olarak sınıflandırılabilir; **Pragmatik değerler ve ideal değerler**. Pragmatik değerler, toplumu meydana getiren üyelerin sosyal hayatlarını devam ettirebilmek için birbirine muhtaç oldukları düşüncesinden kaynaklanan, hem bireyin hem de

grubun yarar sağlaması esasına dayanan, uygulanma şansları ya da olanakları ideal değerlerden daha ziyade olan inançlardır. Örneğin tembel olmamak, çalışkan olmak, başkalarının canına, malına ve namusuna tecavüz etmemek, güvenilir insan olmak gibi. İdeal değerler ise, “kendine yapılmasını istemediğini başkasına yapma, kendini sevdiğin gibi başkasını da sev”, “Tüm insanlar kardeştir” gibi pratikte uygulanabilme ihtimali faydacı değerlerden daha az, soyut, hayali ve ideal beklentilere dayalı inanışlardan meydana gelmektedir (Erdoğan, 1989: 55).

Bu bilgiler ışığında Milli Eğitim Bakanlığının 2012 yılında yayınladığı ‘On Kök Değer’ e bakacak olursak bu değerlerin ağırlıkla faydacı olmaktan çok ideal değerler olduğunu görürüz.. Vatanseverlik, Sevgi, Yardımseverlik,,dostluk sorumluluk, sabır gibi değerler toplumda karşılıklı fayda sağlayan, pratik hayatta hemen sonuç veren değerler değildir. Bu değerler daha çok uzun vadede topluma anlam kazandıran ve toplumu bir arada tutan değerlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı 2010 yılında yayınladığı bir genelgeyle değerler eğitiminin okullarda uygulamasından hedeflediği davranışları şu şekilde sıralamıştır:

Değerler Eğitiminin Amacı:

Değerler eğitimi ile yalnızca öğrencilerin değerler hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmamalıdır. Asıl amaç öğrendiği değerleri, yaşam biçimi haline getiren öğrenciler yetiştirmek olmalıdır. Öğrenilen değer davranış haline dönüşmelidir. Değerler öğrencinin kişilik ve karakter oluşumunda yapı taşları olmalıdır. Esas olan değer yaşam biçimine dönüşmesidir. Değerlerin davranış özelliğine dönüşmesini sağlamak, günlük yaşama yansıtmak esas alınmalıdır.

Değerler Eğitimi Hedefleri:

- Öğrencilere temel insanî değer ve erdemlerin insani davranış olarak kazandırılması,
- Toplumsal değerlerin okul ortamında yaşantılarla pekiştirilmesi
- Öğrencilere sorumluluk duygusu ve sorumluluk alma davranışının aktarılması.
- Kültürel değerlerimizin anlatılarak güçlendirilmesi,
- Okul çevresindeki sosyal yaşamın ahlaki etik değerlere uygun biçimlendirilmesi
- “Ahlaka dayalı disiplin” kavramının yerleştirilmesi.
- Öğrencilerde ahlaki ve insani bir grup/toplum bilincinin oluşturulması.

Gerek literatürde akademik çalışmaların gösterdiği sonuçlar ve değerlerin önemi ve toplum açısından gerekliliği, gerekse Milli Eğitim Bakanlığının kurumsal hedefleri değerlerin ve değer eğitiminin önemini çok net ortaya koymaktadır. Değerlerin kazanılmasının önem derecesi bu denli yüksek iken, öğrencilerin ne ölçüde bahse konu değerleri kazandığını bulmak ve geri dönüt almak o derece önemli olmalıdır. On Kök Değerin kazanım düzeyinin araştırıldığı bu çalışmada, bu güne kadar eksik kalmış olan geri dönüt basamağına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Değerlerin kazanım düzeyleri belirlenerek eksik kalan süreç için küçük te olsa bir katkı sunmak amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Değerler eğitiminde kazanılması hedeflenen (10) On Kök Değerle ilgili katılımcıların tutumunu yansıtacak bir ölçek getirilmiştir. Birinci etapta ölçeğin anlaşılabilirlik ve güvenilirliği dokuzuncu sınıfa giden 50 gönüllü katılımcı ile test edilmiştir. Araştırmaya konu olan On Kök Değerden her birisi için katılımcıların tutumunu yansıtacak üç soru oluşturulmuştur. On Kök Değerden her biri için üç soru, toplamda otuz sorudan oluşan bir ölçek meydana getirilmiştir. Çalışmada katılımcıların ifadelerine ilişkin algılarını tespit etmek adına uygulanan ölçek

uygulanmasında katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenmiş, ölçeğin genel olarak güvenilirlik düzeyinin 0,94 seviyesinde olduğu görülmüştür. Araştırmada likert tipi ölçek kullanılmış elde edilen veriler bağımsız örneklem ‘ t ’ testi ile SPSS 25.00 programıyla sonuçlandırılmıştır. Alt boyutlardaki puanlarının yüksek olmasının o konudaki algının yüksek olacağının göstergesi olarak ifade edilmiştir. Ortalama puan ise alt boyutlarda maksimum 5 minimum ise 1 düzeyindedir. Bu bağlamda sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların hesaplanmış olan kritik karar verme değerine göre (p değeri) anlamlı olarak farklı veya benzer olduklarına karar verilmiştir. Her iki grupta da eşit olarak 105 öğrenci toplamda da 6 lise ve 210 katılımcı çalışmaya dâhil edilmiştir.

Verilen cevaplar:

/ ‘Her zaman 5 puan’ / ‘Sıklıkla 4 puan’ / ‘Bazen 3 puan’ / ‘Nadiren 2 puan’ / ‘Hiç 1 puan’ /
İle değerlendirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2012 yılında yayınladığı On Kök Değer’den yola çıkarak geliştirilen ölçek şu şekildedir:

1.Değer: ‘Yardımseverlik’

- a. Şehrinizde yaşanacak bir afette, afetzedelere yardım için gönüllüler ekibinde yer almak ister misiniz?
- b. Yemeğinizi, yiyeceği olmayan birisi ile paylaşır mısınız?
- c. Yaşadığınız şehrin bütçesinden fakir ve yoksullara yardım edilmesini onaylıyor musunuz?

2.Değer: ‘Vatanseverlik’

- a. Başka bir ülkede yaşamaktansa, yaşam koşulları daha zor olduğu halde kendi ülkenizde kalmayı tercih eder misiniz?
- b. Bayrağınızı ve istiklalinizi korumak için gerekirse hayatınızı tehlikeye atar mısınız?
- c. Ülkemizin orman ve denizleri yok olmasın diye çalışan sosyal sorumluluk gruplarında görev almak ister misiniz?

3.Değer: ‘Dürüstlük’

- a. Zarar göreceğinizi bildiğiniz halde doğruyu söyler misiniz?
- b. ”Köprüden geçinceye kadar ayıya dayı demek” sizce yanlış mıdır?
- c. Dürüst insanların uzun vadede karlı çıkacağına inanıyor musun?

4.Değer: ‘Adalet’

- a. Yakın akraba ve tanıdıklara ayrıcalık yapılmadan yöneticilik yapılabileceğine inanıyor musunuz?
- b. ‘Bal tutan parmağını yalar’ atasözünü yanlış buluyor musunuz?
- c. Engelli bireylere sınavlarda ek süre verilmesi sizce doğru mu?

5.Değer: ‘Dostluk’

- a. Küsmüş iki arkadaşınızı barıştırmak için zamanınızı ayırır mısınız?
- b. Zor gününde arkadaşınız için vakit ayırıp ona destek olur musunuz?
- c. Sizi dost olarak gören arkadaşlarınız var mı?

6.Değer: ‘Sevgi’

- a. Sevginin insanları iyileştiren bir yanı olduğuna inanıyor musunuz?
- b. Bir işi sevgiyle yapmanın başarı şansını artıracağına inanıyor musunuz?
- c. Sevdiklerinize, sevginizi gösterir misiniz?

7.Değer: ‘Saygı’

- a. Fikirlerine katılmasanız bile, insanları dinleyip anlamaya çalışır mısınız?
- b. Dili, dini, rengi ve cinsiyeti ayrı olan insanlarla karşılıklı saygı içinde yaşayabileceğinize inanıyor musunuz?
- c. Galip gelen rakibinizin başarısını kutlar mısınız?

8.Değer: ‘Özdenetim’

- a. Kendinizi eleştirip, eksikliklerinizi tamamlamaya çalışır mısınız?
- b. Amacınızı gerçekleştirmek için plan yapıp o plana uyar mısınız?
- c. Güçlü ve zayıf yönlerinizle ilgili bir fikriniz var mı?

9.Değer: ‘Sorumluluk’

- a. Yeri ve zamanı geldiğinde sorumluluk alabilir misiniz?
- b. Başarısız olunan bir işin sonunda istifa etmek sizce doğru mudur?
- c. Bir öğrenci olarak sorumluluklarınızı tam olarak yerine getiriyor musunuz?

10.Değer: ‘Sabır’

- a. ‘‘Sabreden derviş muradına ermiş’’ atasözünü doğru buluyor musunuz?
- b. Sabretmenin zaman kaybı değil de bir erdem olduğuna inanıyor musunuz?
- c. Kendinizi sabırlı biri olarak görüyor musunuz?

Veri analiz yöntemleri

Çalışmada alt boyutlara ait değerler ortalama $\pm$ standart sapma şeklinde ($X \pm s.s.$) verilmiştir. Sınavlı ve sınavsız okullardaki değerlendirmelerin farklı olup olmadığı bağımsız örneklem ‘t’ testi ile incelenmiştir. Çalışmada 0,05 düzeyindeki ‘p’ değerleri anlamlı olarak kabul edilmiş olup analizler SPSS 25.00 programı ile sonlandırılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni Antalya Muratpaşa ‘da bulunan 15 devlet lisesinde dokuzuncu sınıfa giden öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Örneklem olarak ise Antalya Muratpaşa ‘da üç proje lisesinde 105 öğrenci ve üç düz Anadolu lisesindeki 105 öğrenciden oluşmaktadır. Toplamda 210 öğrenciyle çalışma tamamlanmıştır

4. BULGULAR

Çalışmada **sınavlı** grup, akademik başarısı yüksek katılımcıları gösterirken, **sınavsız** grup akademik başarısı düşük katılımcıları göstermektedir.

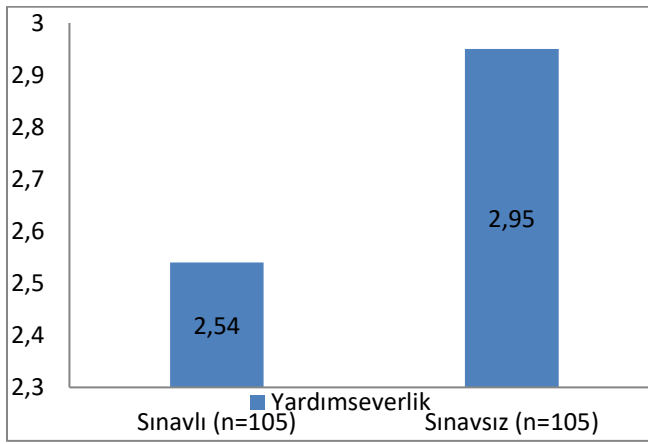
Tablo1: **Yardımseverlik** düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

	Grup	P
--	------	---

	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	
	X±s.s.	X±s.s.	
Yardımseverlik	2,54±0,44	2,95±0,45	0,02*

**Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır, *0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların yardım severlik algı düzeylerinin farklı olduğu ve sınavsız liselerdeki öğrencilerin yardımseverlik düzeylerinin sınavlı lise öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür (p=0,02, p<0,05).

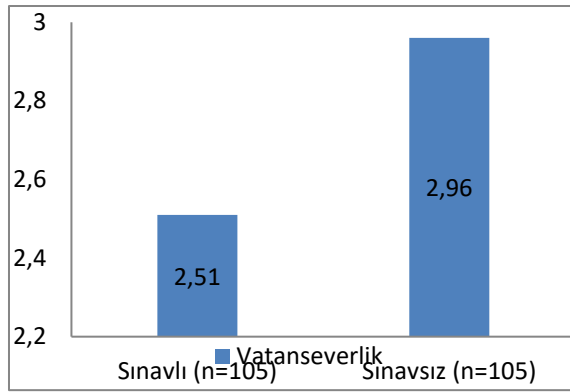
Şekil 1: Yardımseverlik düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

Tablo2: Vatanseverlik düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

	Grup		
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	p
	X±s.s.	X±s.s.	
Vatanseverlik	2,51±0,54	2,96±0,49	0,03*

**Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır

Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların vatanseverlik algı düzeylerinin anlamlı şekilde farklı görülmüştür. Sınavsız liselerdeki öğrencilerin vatanseverlik düzeylerinin sınavlı liselere göre daha yüksek düzeylerde olduğu görülmüştür (p=0,03, p<0,05).

Şekil2: Vatanseverlik düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

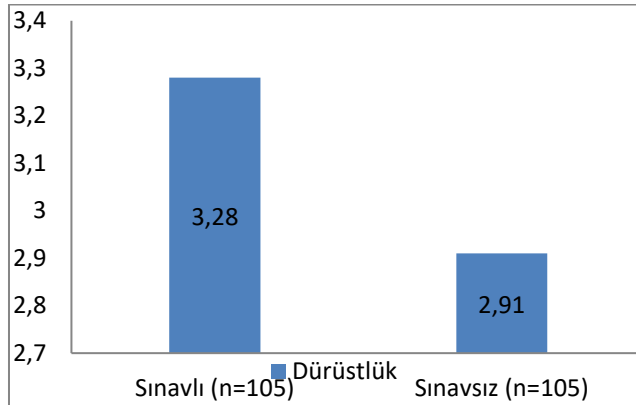
Tablo3: Dürüstlük düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

	Grup		P
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	
	X±s.s.	X±s.s.	
Dürüstlük	3,28±0,69	2,91±0,57	0,01*

****Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır**

Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların dürüstlük algı düzeylerinin anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Sınavlı liselerdeki öğrencilerin dürüstlük düzeylerinin sınavsız liselere göre daha yüksek düzeylerde olduğu ($p=0,01$, $p<0,05$).

291

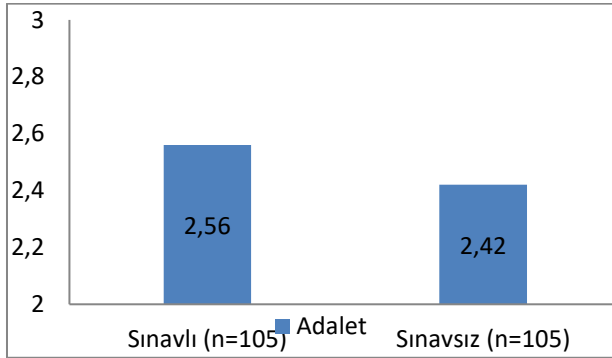
Şekil 3: Dürüstlük düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

Tablo4: Adalet düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

	Grup		p
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	
	X±s.s.	X±s.s.	
Adalet	2,56±0,74	2,42±0,51	0,19

****Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır,* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık**

Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların adalet algı düzeylerinin anlamlı şekilde farklı olmadığı görülmüştür ($p=0,19$, $p>0,05$).

Şekil 4: Adalet düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

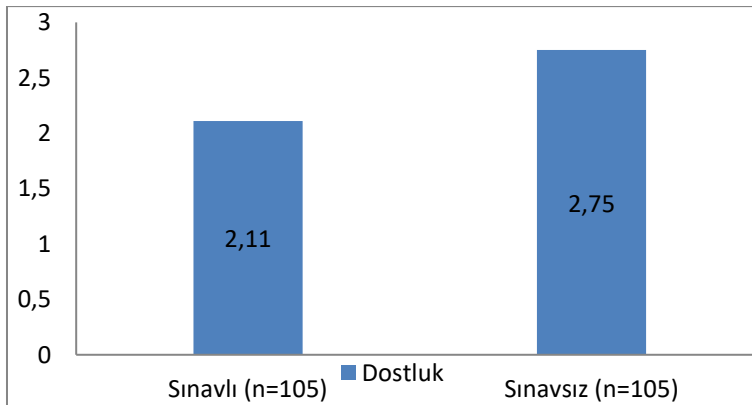
Tablo5: Dostluk düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

	Grup		P
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	
	X±s.s.	X±s.s.	
Dostluk	2,11±0,53	2,75±0,46	0,01*

**Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır,* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların Dostluk algı düzeylerinin anlamlı şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p=0,01$, $p<0,05$). Sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların dostluk algı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

292

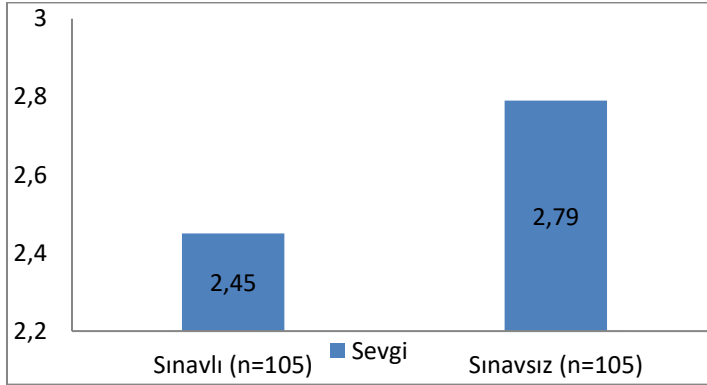
Şekil 5: Dostluk düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

Tablo 6: Sevgi düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

	Grup		p
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	
	X±s.s.	X±s.s.	
Sevgi	2,45±0,59	2,79±0,61	0,04*

**Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır

Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların sevgi konusunda algı düzeylerinin farklı olduğu görülmüştür. Sınavsız liselerdeki öğrencilerin sevgi algı düzeylerinin sınavlı liselere göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($p=0,04$, $p<0,05$).

Şekil 6: Sevgi düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

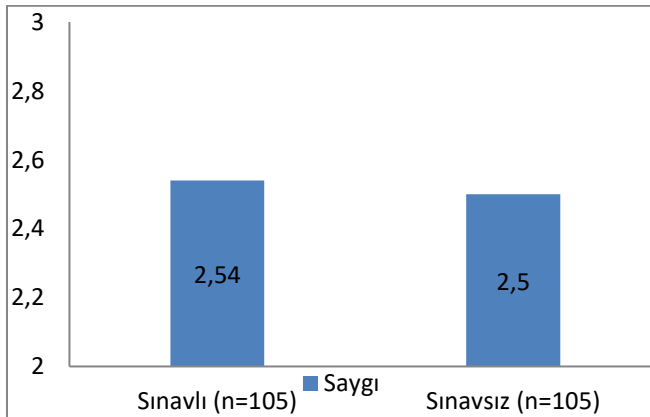
Tablo 7: Saygı düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

	Grup		p
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	
	X±s.s.	X±s.s.	
Saygı	2,54±0,61	2,50±0,55	0,81

293

**Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır, * 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların saygı algı düzeylerinin anlamlı şekilde farklı olmadığı görülmüştür ($p=0,81$, $p>0,05$).

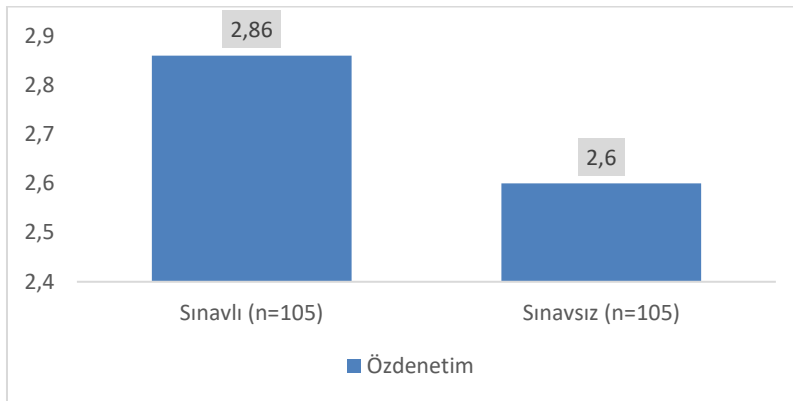
Şekil 7: Saygı düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

Tablo 8: Özdenetim düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

	Grup		P
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	
	X±s.s.	X±s.s.	
Özdenetim	2,86±0,65	2,60±0,58	0,04*

**Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır,* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

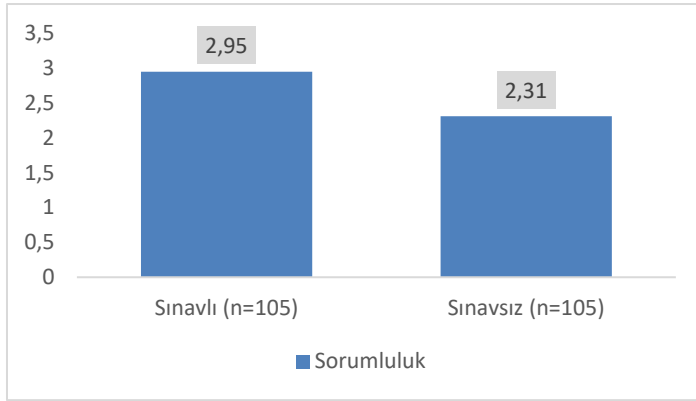
Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların özdenetim algı düzeylerinin farklı olduğu görülmüştür Sınavlı liselerdeki öğrencilerin özdenetim algı düzeylerinin sınavsız liselere göre daha yüksek olduğu görülmüştür (p=0,04, p<0,05).

Şekil 8: Özdenetim düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi**Tablo 9: Sorumluluk düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi**

	Grup		P
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	
	X±s.s.	X±s.s.	
Sorumluluk	2,95±0,59	2,31±0,58	0,01*

**Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır,* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların sorumluluk düzeylerinin farklı olduğu görülmüştür Sınavlı liselerdeki öğrencilerin sorumluluk algı düzeylerinin sınavsız liselere göre daha yüksek olduğu görülmüştür (p=0,01, p<0,05).

Şekil 9: Sorumluluk düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

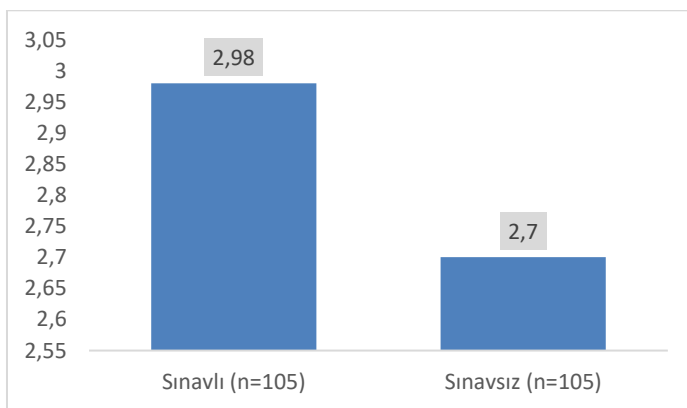
Tablo 10: Sabır düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

	Grup		P
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	
	X̄±s.s.	X̄±s.s.	
Sabır	2,98±0,68	2,70±0,58	0,04*

295

****Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır, * 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık**

Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların Sabır algı düzeylerinin farklı olduğu görülmüştür. Sınavlı liselerdeki öğrencilerin Sabır düzeylerinin sınavsız liselere göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($p=0,04$, $p<0,05$).

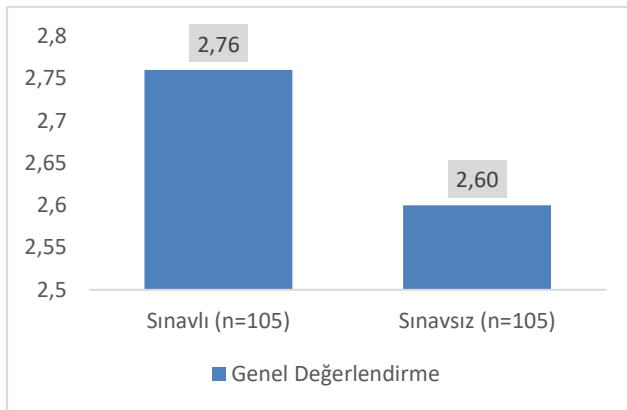

Şekil 10: Sabır düzeylerinin sınavlı ve sınavsız liselerde incelenmesi

Tablo 11: Genel Değerlendirme

	Grup		P
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)	
	X±s.s.	X±s.s.	
Genel Değerlendirme	2,76±0,31	2,60±0,26	0,11

****Bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır,* 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık**

Çalışmada sınavlı ve sınavsız liselerde eğitim gören katılımcıların tüm konular baz alındığındaki genel değerlendirme düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Genel değerlendirme düzeylerinin farksız olduğu görülmüştür (p=0,11, p>0,05)

Şekil 11: Genel Değerlendirme**Tablo 12: Değerlendirme Puanlarının gruplardaki genel özeti**

	Grup	
	Sınavlı (n=105)	Sınavsız (n=105)
Yardımseverlik	Düşük	Yüksek
Vatanseverlik	Düşük	Yüksek
Dürüstlük	Yüksek	Düşük
Adalet	Benzer	Benzer
Dostluk	Düşük	Yüksek
Sevgi	Düşük	Yüksek
Saygı	Benzer	Benzer
Özdenetim	Yüksek	Düşük
Sorumluluk	Yüksek	Düşük
Sabır	Yüksek	Düşük

*Düşük veya yüksek istatistiksel olarak değerlendirmelere göre alınmıştır

****Benzer olan değerlendirmelerde anlamlı farklılık olmayan konulardır.**

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma bulgularına bakıldığında, Akademik başarısı düşük öğrencilerin akademik başarısı yüksek öğrencilere oranla **yardımseverlik, dostluk, vatanseverlik ve sevgi** tutumlarının anlamlı derecede yüksek farklılık gösterdiği görülmektedir. İki grup şeklinde ele aldığımız katılımcılardan bir diğer grup olan Akademik başarısı yüksek öğrenciler ise **özdenetim, sorumluluk, sabır ve dürüstlük konularında** daha yüksek tutum düzeyine sahip çıkmıştır.

Akademik başarısı yüksek öğrencilerin özellikle **vatanseverlik, dostluk, yardımseverlik ve sevgi** kavramlarında tutum düzeylerinin düşük olmasını aşırı rekabetçi sınıf içi ortamdan kaynaklandığını düşünmekteyiz. İlkokul birinci sınıftan başlayarak etüt merkezleri ve dershanelere giden, her zaman yüksek rekabet gerektiren ortamlarda bulunan öğrenciler, maalesef kendi sınıf arkadaşlarını akran, arkadaş, dost olmaktan çok rakip olarak görme eğilimindedir. Yaşanan aşırı rekabet ortamı ve yoğun ders programları öğrencilerin hem sosyalleşmesine hem arkadaş dost edinmesine engel olmuş görünmektedir. Sosyalleşmemiş, arkadaşlık ve dostluk ilişkileri geliştirememiş öğrenciler, sevgisini göstermekte ve paylaşmakta eksik kalmıştır. Sınıf içi rekabet ve sınav odaklı eğitimin öğrencilerde bu yönde yaratacağı tahribatla ilgili literatürde çok fazla çalışma vardır. (*Campbell ve Twenge'in (2010) akt., Yılmaz, 2014*) çalışmasında rekabetçi ve düzey belirleyici eğitim sisteminin çocuklarda empati duygusunu yok ettiğini narsis kişilik özelliklerini büyüttüğünü tespit etmiştir. Öğrencileri sınıflayan bu yöntem doğrudan doğruya insan ilişkilerine de yansımaktadır. Okul sisteminin ortaya koyduğu bu “düzeyler”(sınıf içi rekabet ve sınav odaklılık) ötekini dinlemeyi, anlamayı, acılarına ortak olmayı, sevmeyi, sevgiyi paylaşma becerisini yok etmiştir. Narsisizmi, kibir, üstünlük ve bencillik duygusunu büyütüştür. Bencilliği, ayrıcalıklılığı kamçılayan rekabetçi yöntem, öğrencileri kötü etkilemiş ve sadece “kazanmaya” odaklanarak insan ilişkilerini de bozmuştur. *Campbell ve Twenge'in* Bu araştırması sınav sistemi ve sınıf içi rekabet ortamına maruz kalan öğrencilerin insan ilişkilerinde başarısız olacağını ortaya koymuştur. Unutmamak gerekir ki rekabet, iki ya da daha fazla bireyin paylaşamayacak hedef ya da hedefler uğruna çabaladığı, genellikle birinin kazandığı ve birinin kaybettiği bir yarışmadır. Rekabetin bir diğer acı yanı, bir hedefin olması, yarışın kazanan ve kaybedenle sonuçlanmasıdır. (Cantador ve Conde, 2010) İşte bu durumun, dostluk, paylaşma, sevgi ve vatanseverlik gibi değerlerden öğrencilerin uzaklaşmasına yol açtığı söylenebilir.

Elde ettiğimiz bulgular ve daha önce yapılan benzer araştırmalar ışığında bir değerlendirme yaptığımızda, akademik başarıyı yakalamak uğruna dostluk, yardımseverlik, işbirliği yapma ve sevgi gibi değerlerin feda edildiğini söyleyebiliriz. Ayrıca sınav odaklı eğitim sistemi ve buna bağlı gelişen sınıf içi rekabet, öğrencileri Narsizme, bencillik ve yalnızlığa sürüklemektedir. Değerler eğitiminin konu edindiği on kök değer, sadece eğitsel teorik çalışmalarla değil yeteri ve gereği kadar iyi düzenlenmiş bir eğitim ortamıyla da yakından ilgilidir. Sınav odaklı eğitim anlayışı devam ettiği sürece öğrenci, veli ve eğitim kurumlarıyla eğitimciler sınıf içi rekabetten olumsuz etkilenmeye devam edecektir.

Araştırmamızda elde ettiğimiz önemli bir diğer bulgu, akademik başarısı düşük öğrencilerin, **Özdenetim, Sorumluluk, Sabır** kavramlarında diğer gruba göre düşük tutum düzeyinde çıkmasıdır. Akademik başarı düzenli bir biçimde ders çalışmayı, planlı ve programlı olmayı, dersler konusunda sorumluluk almayı, özdenetim ve sabırla çalışmayı gerektirmektedir. Bu bakımdan akademik başarısı düşük öğrencilerin tutum düzeylerinin bu değerlerde düşük seviyede kalması bizce bir tesadüf değildir. Başarılı olmak önceden belirlenen amaçlara ulaşma ve arzu edileni elde etme olarak tanımlanabilir. Eğitim açısından düşünülecek olursa başarı

hedefleriyle tutarlı davranışlar bütünüdür (Demirtaş ve Güneş, 2002). Başka bir deyişle bir öğrencinin programdaki hedef davranışları sergilemesi demektir.

Akademik başarının öğrenme hızı, zekâ gibi bilişsel faktörlerle de tabi ki yakından ilgisi vardır. Öğrencinin benlik saygısı, kişiliği, Öz-denetimi ve ders çalışma alışkanlıkları, anne baba tutumu, okul yönetici ve öğretmen yeterliliği gibi çevresel etmenlerle ilişkili olduğu birçok araştırma tarafından belirlenmiştir (Arıcı, 2007; Howie ve Pieterston, 2001; Şevik, 2014; Wang, 2004). Literatürdeki bu minvalde araştırmaların içeriğine bakacak olursak, **Özdenetim, Sabir ve Sorumluluk** kavramlarının akademik başarı için önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Elde edilen bulgulardan yola çıktığımızda, değerlendirme Puanlarının gruplardaki genel özeti bize, **Vatanseverlik, Yardımseverlik, Dostluk ve Adalet** kavramlarının öncelikli çalışma konusu olarak ele alınması gerektiğini göstermiştir. Her iki grup için de bu dört kök değer ile ilgili öğrencilerin tutumlar hedeflenen düzeyin ancak yarısına denk gelmektedir.

Yapılan araştırma göstermiştir ki, sekiz yılı kapsayan temel eğitimin sonunda akademik başarısı yüksek olan öğrenciler de, düşük olan öğrenciler de istenen seviyeden uzaktadır. Akademik başarısı yüksek öğrencilerin değerlerle ilgili kazanımlarının yüksek olduğu yönündeki genel kanının bir yanılgı olduğu, akademik açıdan çok yüksek başarı gösteren öğrencilerin değerler açısından aynı başarıyı gösteremediği anlaşılmıştır.

Millî Eğitimin hedefindeki On Kök Değer in kazandırılması ve hedeflenen seviyeye ulaşılması için daha çok ve daha kapsamlı çalışmalar yapması gerekmektedir. Okulların ve eğitim sisteminin kısacası eğitim ortamının Değerleri yaşatacak ve geliştirecek şekilde yapılandırılması gerekmektedir. Düzey belirleyici ve sınav odaklı anlayışın olumsuz etkileri iyi hesaplanmalıdır.

Bu durumda “ Geri bildirimsiz, ölçme ve değerlendirmesiz bir eğitim sistemi olamayacağına göre, karar verilmesi gereken en hayati konu, iyi bir sınav sisteminin nasıl olacağını hesaplamaktır (Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi 2016, 6 ,2) Uzun sürece yayılmış, ders notlarını da içeren bir sınav sistemi ve puanlaması öğrenci ve ailelerin üstündeki sınav baskısını hafifletecek, sınıf içi rekabetin olumsuz etkilerini azaltacaktır.

6. ÖNERİLER

Akademik başarı ile değerler eğitimi arasında nasıl bir ilişki olduğunu sorgulayan bu araştırma, değerler eğitime dair kazanımların, akademik başarıya bağlı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Akademik başarısı yüksek öğrencilerle, akademik başarısı düşük öğrencilerin farklı değerlere farklı tutumlar sergilediği anlaşılmıştır. Dokuzuncu sınıf öğrencileri arasında oluşan bu ayrışmanın, hangi değişkenlere bağlı olarak nasıl şekillendiği ayrı bir araştırma konusu olabilir.

1. Öğrencilerin geldikleri ailelerin sosyo-ekonomik durumuna bağlı olarak değerlere bağlılık değişkenlik gösterebilir mi?
2. Devlet okulundan gelen öğrencilerle özel kolejlerden gelen öğrenciler arasında da değerler eğitimi bakımından bir farklılık var mıdır?
3. Dokuzuncu sınıf öğrencileri arasında oluşan bu farklılık 12.sınıfın sonunda hangi yönde değişmektedir?
4. Ailelerin eğitim düzeyi oluşan bu farklılıkta bir etken olabilir mi?

Bir başka araştırmanın konusu olabilecek bu sorular, değerler eğitimi açısından araştırılacak önemde görülmektedir

7. KAYNAKÇA

- Kırbaşoğlu Kılıç, Çağlar Yaprak Gül, 2021, Divan-ü Lügat-it Türk'te Eğitsel Değerler
- Erdoğan, 1976: 115, Kızılcılık ve Ejder, 1992: 99. değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri
- Saygın ve Saygın, 2016, Negatif Limanlardan Pozitif Sulara
- Eğitimde Kuram ve Uygulama, Vefa Taşdelen, 2003
- <https://www.degerleregitiimi.gen.tr/okullarda-degerler-egitimi-uygulamaları/> Erişim Tarihi: 10.10.2023
- Değerler eğitimi etkinlik kitabı, 2012 MEB Yayınları.
- Divan-ü Lügati 'it Türk'te Eğitsel Değerler Yıl 2018, Cilt 1, Sayı 1, 39 - 58, 15.12.2018
- Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi 2016, 6 (2), 345-356. Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK
- Erol, Eren (1996). Yönetim ve Organizasyon. İstanbul. Beta yayınları, No:401.
- Eğitim-sen (1998). Demokratik Eğitim Kurultayı Ankara 2-6 Şubat 1998.
- public et la décentralisation: a jour au 1 er septembre 1989. Paris: Berger-Levrault
- Ferrez, Jean., Périé, René (1989). Code Pratique de l'éducation nationale: l'enseignement
- Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi Yıl 3, sayı 3, Yaz 1997, ss.299-308.
- Gedikoğlu, Tokay (1997). "Eğitim Yönetimi Dün, Bugün ve 2000'li Yıllara Doğru"
- Gözüböyük, Şeref (1988). Yönetim Hukuku. Ankara Sevinç Matbaası, 2.baskı
- Kabadayı, Reşide (1993),. "Yönetimde Katılma, Türk Yönetimi ve Eğitim Yönetimi" Çağdaş Eğitim Dergisi. Yıl 18, sayı 190, (Temmuz-Ağustos 1993) ss.22-24.
- Kaya, Yahya Kemal (1989). İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni bir Bakış Eğitimde Model Arayışı Ankara, Bilim Yayınları.
- BELET, Dilek ve Handan DEVECİ (2008). Türkçe Ders Kitaplarının Değerler
- Açısından İncelenmesi, VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 2-4 Mayıs 2008, Çanakkale.
- BOLAY, S. H. (1997). Felsefi Doktrinler ve Terimler Sözlüğü, Ankara: Akçağ Basım Yayın.
- CEVİZCİ, A. (1999). Paradigma Felsefe Sözlüğü, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- DİLMAÇ, B., ERTEKİN, E., YAZICI, E., (2009). "Değer Tercihleri ve Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Değerler Eğitimi Dergisi, 7(17):